

ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ

24/04/2012 1

Организација наставе

- * Разредно-часовни систем
- * Други организациони системи

2

Разредно-часовни систем организације наставе

- * Организациони систем наставе у коме је дидактичко-радна јединица (одељење) од 20 до 35 ученика а временска јединица је школски час од 45 минута.
- * На часу се конкретизују сви задаци и аспекти наставе
- * Час је целовит, логички заокружен, временски ограничен део наставног процеса, са сталним саставом ученика приближно једнаких предзнања, током којег се, заједничким радом наставника и ученика, решавају одређени дидактички и васпитно-образовни задаци.

3

Историјат

- * Средњи век – индивидуална настава
- * Нови век – (развој трговине, занатства, администрација - расте потреба за школованим људима)
- * Индивидуална настава је неекономична
- * Ј. Коменски (1592-1670)– тражи напуштање индивидуалне наставе за одабране и прелаз на колективни систем општег образовања
- * У 17. веку је у Чешкој уведен разредно-часовни систем

4

Предлози Коменског

- * Истовремени почетак рада у години и сваком наставном дану
- * Прецизно трајање школске године са четири једнака периода
- * Дневна настава са 4 часа од по 45 минута са малим прекидима – одморима
- * Предметна настава по програму који се састоји из низа тема и наставних јединица
- * Истовремено извођење наставе за више ученика истог узраста и једнаког претходног образовања (40-50 али и више)
- * Подела на разреде према узрасту и броју деце
- * Подела наставних курсева по годинама
- * Одређивање програма у свакој години

5

Предмети из времена Коменског

- * Граматика, реторика, дијалектика, аритметика, геометрија, астрономија, теорија музике (7 слободних вештина)
- * 18. век настава предметна такође али предмети одговарају наукама

6

Разредно-часовни систем организације наставе

- * **“Разредан”**
 - ученици су груписани у разреде према школском узрасту и према степену образовања
- * **“Предметан”**
 - наставни садржаји су подељени по предметима
- * **“часован”**
 - градиво сваког наставног предмета је рашчлањено на наставне јединице које се распоређују на наставне часове.

7

Разред и одељење

- * разред чине чине ученици **приближно истог узраста и приближно подједнаких претходних знања и умења.**
- * под руководством наставника они реализују наставни план и програм за одређено полугодиште.
- * разред није исто што и одељење.
 - Одељење је релативно стална група ученика са којом наставник ради – најчешће у истој учионици.
 - Разред и одељење се могу поклапати.
 - дешава се и да више разреда чине једно одељење – комбиновано

8

Разред и одељење

- * Број ученика у одељењу:
 - максимално 30 (са педагошког и здравственог аспекта)
 - минимално 15 (економски аспект)
- * начин формирања одељења – статистички усредњено
 - подједнако и слабих и добрих ученика – Гаусова расподела
 - не строго женска и строго мушка – коедукација навикава младе различитог пола на једнакост и равноправност.
 - “инклузивна” настава – инсистира се на њој последњих година (www.inkluzija.org/)

9

Предметна настава

- * Наставни садржаји су подељени на наставне предмете
- * Предности
 - у нерашчлањеној настави се ученици теже сналазе
 - лакше је планирати предметну наставу
 - лакше је применити принцип поступности
- * Недостаци
 - при планирању треба стално водити рачуна о корелацији са другим предметима
 - стално смењивање предмета отежава продубљивање стечених знања (овај недостатак може да се ублажи блок-наставом).

10

Наставни час

- * Основна временска јединица јесте наставни час.
- * Обично траје 45 минута.
 - за млађе ученике може да траје и краће (30 или 35 минута)
 - или дуже као блок (90 или 135 минута, или у практичној настави 180 минута)
- * Целина наставног градива која се обрађује на једном часу се назива **наставном јединицом**
- * **Наставна јединица** – једна релативно заокружена и логички повезана наставна целина
- * Наставна јединица је ужи појам од **наставне теме** – целине наставног градива (н. тема је састављена од целина-јединица)

11

Наставни час

- * Примери: Физика 7. разред
- * **Наставне теме**
 - Сила и кретање (9+14+2)
 - Кретање под дејством силе теже и трења (4+6+2)
 - ...
- * **Наставне јединице**
 - ...
 - Тренутна и средња брзина тела. (1+0)
 - Слободно падање тела, бестежинско стање. Хитац навише и хитац наниже. (1+2)
 - Зависност брзине и пута од времена при равномерно променљивом праволинијском кретању. (2+2)
 - ...
 - Лабораторијске вежбе
 - 2. Провера Другог Њутновог закона помоћу покретног тела (колица) или помоћу Атвудове машине. (1)

12

Облици рада у разредно-часовном систему

- * Фронтални,
- * Групни
- * Рад у паровима
- * Индивидуални

13

Фронтални облик рада – карактеристике

- * Истовремено се поучавају сви ученици, сви раде исте задатке
- * Комуникација истовремена са свим ученицима
- * Наставник активан, ученици у рецептивном односу према настави
- * Рад прилагођен хипотетичком просечном ученику

14

Фронтални облик рада - предности

- * Економичност
- * Директна комуникација наставника са свим ученицима
- * Рад истовремено почиње и завршава за све ученике

15

Фронтални облик рада - недостаџи

- * Слаба активност ученика
- * Нема директне сарадње међу **ученицима**
- * Наставник не може да прилагођава рад према најспособнијим нити према најслабијим ученицима
- * Мало могућности за детаљно проверавање рада и успеха
- * Једноличан и монотон
- * Ствара навику да се све добија у готовом виду, ...
- * Након откривања недостатака рађено је на њиховом отклањању али је фронтална настава задржана због својих предности

16

Групни облик рада - карактеристике

- * Развијен због недостатака фронталног облика рада
- * Повремено формирање посебних група са мањим бројем ученика и заједничко решавање одређених задатака
- * Ученици самостално по групама раде и о резултатима свога рада подносе извештај наставнику и ученицима
- * Прве деценије 20. века Дјуи
 - Основа: веровање да је учење пратећа појава заједничког живота

17

Групни облик рада - карактеристике

- * Групе 3-6 ученика
- * Свака група добија радни задатак (наставни листић, радни налог)
- * Помажу се, договарају, дискутују и припремају извештај
- * груписање:
 - **слободно** (ученици сами формирају групе) и
 - **дириговано** (наставник формира групе на основу неког критеријума – једнак успех, различит успех, једнак темпо рада, једнаке или сличне способности, сличне нарави, ...)
- * Према врсти радног задатка групни рад је:
 - **диференциран** (групе добијају различите задатке у оквиру исте теме) и
 - **недиференциран** (групе добијају исте задатке)

18

Групни облик рада – карактеристике - рангирање

- * Недостатак диференцираног приступа (појава супериорних, инфериорних и индиферентних чланова групе) може да се отклони
- * **Рангирање група и радних задатака**
- * Групе од по 3 ученика су подељене по успеху на 4 ранга (нивоа)
 - Ранг 2 и 5 – 10% ученика
 - Ранг 3 - 50%
 - Ранг 4 – 30%
- * Рангирају се и задаци – са порастом ранга групе расте и тежина задатака

19

Групни облик рада – карактеристике - рангирање

- * Нпр. у методи рада са уџбеником
- * Први час – добијају се и решавају задаци
- * Наставник их носи на преглед и доноси наредног часа а онда се дају тачна решења, дискутује, ..., проналазе грешке, ...
- * Кроз разговор и надметање група се стичу нова знања
- * Код рангирање група и радних задатака се елиминише нежељена појава супериорних, инфериорних и индиферентних чланова групе
- * Пружа се могућност да ученик или цела група промене ранг јер су јасно дефинисани услови за прелазак из једног у други ранг

20

Групни облик рада - предности

- * Носиоци наставног процеса су ученици
- * У директном односу су са наставним градивом и изворима знања
- * Принуђени да активно раде
- * Развијају способности
- * Психо-социолошки значај – јер се ученици и ван школе друже

21

Групни облик рада - недостаји

- * Мања економичност
- * Спорост
- * Организационе тешкоће (спречавање комуникације међу групама, одржавање дисциплине, ...)

22

Рад у паровима (тандему)

- * Предложио га А. Симон, 1956.
- * Група од 2 ученика лакше и успешније припрема и саопштава резултате свог рада
- * Лакше се реализује експеримент
- * Допуњују се и контролишу
- * Формирање парова
 - Према међусобним склоностима и жељама или
 - Према наставниковом захтеву

23

Индивидуални облик рада - карактеристике

- * Није исто што и индивидуална настава из средњег века!
 - Индивидуална настава – наставник посебно поучава сваког ученика
 - Индивидуални облик рада: стицање знања самосталним радом ученика на решавању конкретних задатака
- * Далтон-план – први орг. систем са индивидуалним радом
- * У савременој настави заступљен у програмираној настави као дидактичком систему
- * Социолошко-психолошко оправдање
 - Међу ученицима постоје велике разлике у способностима, предзнању и ритму рада
 - Способности натпросечних ученика се развијају на прави начин у индивидуалном облику рада – фронтални облик рада их спутава

24

Индивидуални облик рада

- * Диференциран и недиференциран
- * Три фазе:
 - **уводна фаза**
 - подела задатака – наставни листићи, радни налози, програмирани материјал, ...
 - **фаза самосталног рада**
 - прикупљање података, прављење бележака и припрема извештаја,
 - **фаза интеграције**
 - приказ извештаја, дискусија, наставничко мишљење

25

Индивидуални облик рада - карактеристике

- * Није исто што и индивидуална настава из средњег века!
 - **Индивидуална настава** – наставник посебно поучава сваког ученика
 - **Индивидуални облик рада**: стицање знања самосталним радом ученика на решавању конкретних задатака
- * Такође се разликује и појам **индивидуализација наставе**
 - Тежња да се наставни програм и методе рада наставника прилагоде интелектуалним могућностима и образовним потребама ученика
 - Примењује се унутра било ког облика наставе (фронталног, групног или индивидуалног)
 - Циљ је да омогући ученику самостално учење, да се подстичу његове стваралачке способности и афирмише индивидуалност личности а слабијим ученицима омогући постизање успеха у домену њихових могућности

26

Други облици организације наставног рада

- * Р-ч систем не треба да буде једини и искључиви систем рада у школи.
- * Затвара ученике у учионице и не пружа могућност проширења круга искустава па га је потребно допуњавати другим облицима организације школског рада и учења.
 - Домаћи рад ученика
 - Екскурзија
 - Лабораторијски рад
 - Производни рад, ...

27

Домаћи рад ученика

- * Домаћи рад је најтеже повезан с радом ученика на часу
 - **наставни час и домаћи рад чине дидактичко јединство.**
- * Наставни процес се или наставља самосталним домаћим радом, учењем и израдом задатака различите врсте и тежине или се, пак, њиме подстиче, припрема или уводи.
- * Циљ домаћих задатака је
 - понављање, утврђивање, усвајање наставних садржаја, проширивање и продубљивање знања, припремање за усвајање новог градива, увежбавање и формирање умења и навика.
- * **Најважнија дидактичка функција домаћих задатака је развијање способности за самосталан рад и учење, као и развијање навика да се учи редовно, плански и усредсређено.**
- * Вредност домаћих задатака се мери пре свега тиме колико они воде самосталном раду и учењу.

28

Домаћи рад ученика

- * Три групе домаћих задатака
 - **усмени** (учење из уџбеника и приручника, учење стихова, правила, страних речи и сл.),
 - **писмени** (различити писани домаћи радови: вежбања, решавања задатака, реферати, извештаји, састави, преводјење са страног језика и др.);
 - **практични** (посматрања, пробе и експерименти, различита мерења, израда табела, графикана, модела, конструисање приручних наставних средстава и др.).
- * Домаћи задаци у ширем смислу
 - све остале активности ученика којима се остварује општи допринос настави и учењу (израда библиографија, сакупљање различитих слика и исечака из новина и часописа, фотографисање различитих објеката, израда слика, проучавање шире допунске литературе)

29

Домаћи рад ученика

- * При давању домаћих задатака треба водити рачуна о сл. захтевима:
 - **разноврсности рада и задатака по своме карактеру и начину израде.** Стереотипни задаци су досадни, заморни и код ученика изазивају отпор;
 - **обиму задатака** који треба посматрати са становишта узраста ученика и координације са другим предметним наставницима, њиховим захтевима и временом које је неопходно за њихово испуњавање;
 - настојати да **задаци за домаћи рад садрже суштинске елементе појединих наставних предмета и њихових програмских захтева.** Неважни, небитни, формални захтеви не мотивишу ученике на интензиван и стваралачки рад;
 - **задатке за домаћи рад треба унапред припремити и саопштити их ученицима у ситуацији која обезбеђује путу напред ученика.** Највећи недостатак у погледу домаћег рада ученика управо се садржи у томе што наставници или не планирају унапред ове задатке, или их дају у журби, на крају часа, када нема довољно времена и када су ученици уморни и децентралисани у погледу рада.

30

Екскурзије

- * Поред утврђивања циља и дидактичких задатака, успех екскурзије зависи од добре организације.
- * Организација екскурзије подразумева:
 - избор одговарајућих места, објеката, предела и сл., зависно од постављеног циља и задатака; припремање наставника за остваривање тих задатака, као и припремање ученика.
- * Суштински значај има **закључни рад после обављене екскурзије**.
 - Појединци и групе који су имали одређене задатке припремају кратке извештаје, усмене или писане који се излажу на часу и треба да послуже као основа за разматрање и повезивање свега онога што су ученици видели, сазнали и доживели, после чега се формулишу сажети закључци или направе резимеи у складу са постављеним задацима.

34

Други организациони системи

- * Разредно-часовни систем је стално критикован
- * Педагози су стално тражили начине да отклоне поједине мане р-ч система
- * Углавном су покушаји били неуспешни

35

Бел-ланкастер систем

- * Крај 18. века – свештеник Бел и наставник Ланкастер
- * Наставник има **помоћнике** у најбољим ученицима истог или старијег разреда
- * Бел - побољшање наставе за децу енглеских војника у Индији (није било довољно наставника)
- * Ланкастер (Лондон) - у школи за сиромашне ученике– ангажује старије ученике да му помажу
- * Прихваћен је у 19. веку у Енглеској, неким европским земљама и неким њеним колонијама

36

Декроли систем

- * Белгијски неуролог Декроли
- * Проблем неактивности ученика и неефикасност наставе у колективном начину рада
- * Програми су неадекватни!
- * Разлог је што ученици нису заинтересовани за програм!
- * Предлог: груписање ученика у колектив (разред) се не врши статистички већ према интересовању за одређене области

37

Декроли систем

- * Добијају се школе без “стеге”
- * Почетак 20. века
- * Постиге се активност и жељени успех
- * Резултат је био лош
- * Разлог – интересовања ученика се мењају
- * Прерана опредељења су штетна

38

“Далтон-план”

- * Далтон (град у САД), учитељица Хелена Перкурст, 1920.
- * Заснован на индивидуалном раду ученика
- * Ученици добијају месечне задатке – радне налоге
 - Поред задатака се дају и објашњења о циљу рада, дају се упутства о изворима, методама рада, посебна објашњења, ...
- * Три варијанте радних задатака:
 - минимална,
 - средња и
 - максимална – ученик бира која му одговара

39

“Далтон-план”

- * Ритам рада је индивидуалан
- * Кад заврши један задатак узима други, ...
- * Ученик бира темпо рада на темама из различитих предмета - **индивидуални облик рада**
- * Потребне добро опремљене лабораторије и литература
- * Примењивао се више у Европи него у Америци

40

“Далтон-план”-недостаји

- * Сувише тежак,
- * Развија екстремни индивидуализам
- * Занемарује социолошки аспект васпитања
- * Запоставља улогу наставника
- * Захтева добру опремљеност лабораторија
- * Пред други светски рат је напуштен

41

“Јена-план”

- * 20. век Петерсен, немачки педагог, проф. у Јени
- * Школа по узору на породицу – **школа живота и рада**
- * Нема поделе на разреде
- * Нема посебних наставних предмета
- * Теме предлажу ученици
- * Нема чврстог наставног програма

42

“Јена-план”

- * Настава почиње и завршава се организовањем свечаности уз учешће свих ученика, родитеља и наставника
- * Дељење ученике на две групе – свака по три годишта
- * Не предвиђа оцењивање по предметима већ добијање глобалне оцене и мишљења о способностима и могућностима преласка из ниже у вишу групу школовања – пример у првом разреду у ОШ (као и у предшколском образовању)
- * Позитивно- велика активност ученика
- * Негативно – може се организовати само у мањим школама

43

Манхајмски систем

- * Недостатак р-ч система: пројектовање темпа наставе према хипотетичном просечном ученику
- * Немачки педагог из Манхајма Зикингер
 - Формирање разреда не статистички већ према менталним способностима
 - Одељења за даровите, просечне и слабије
 - У њима би се радило по посебном наставном програму који је могао бити:
 - Минималан, скраћен, нормалан, максималан

44

Манхајмски систем

- * Манхајмски систем је добар али је проблем диференцијација ученика
 - Грешило се у диференцијацији
 - Способност, воља и упорност ученика у току школовања су подложни променама – рана диференцијација је многе ученике оштетила
- * Укинут у Немачкој 1934. године
- * Од њега је остао диференциран приступ односно индивидуализација наставе која се користи у р-ч систему

45

“Пројект-метода”

- * Пред почетак првог светског рата Килпатрик (сарадник Дјуиа)
- * Учење у школи се поистовећује са решавањем проблема (Њујорк)
- * Стицање знања се приближава животним ситуацијама а метода учења се приближава методологији науке
- * Ради се на изради “пројекта” – решавање конкретног, актуелног и узрасту примереног проблема

46

“Пројект-метода”

- * Проблем дефинише наставник са учеником и даје рок,
- * Рок се креће од једног до неколико часова
- * Ученици планирају рад, бирају методе и средства, уче све што је у вези са решавањем проблема у изради пројекта
- * Пројекти се дају мањим групама, појединцима или целом одељењу на истовремено решавање

47

“Пројект-метода” - пример

- * израда пројекта градње стамбене зграде
- * Уче потребну математику, физику, хемију, хигијену, ...
- * Не постоји уобичајен наставни програм
- * Нема предавања, оцењивања класичног типа
- * Ученици удружено раде на проблемима и тако стичу знања
- * Развија се сараднички однос, осамостаљују се, постају сналажљивији и креативнији

48

*“Пројект-метода” -
недостаји*

- * Велики утрошак времена
- * Знања нису довољно систематизована и уопштена
- * Улога наставника је умањена

49

* Флексибилна настава (учење)

50
